

УКРАЇНА

(19) **UA** (11) **137165** (13) **U**
(51) МПК
C25D 11/38 (2006.01)

МІНІСТЕРСТВО РОЗВИТКУ
ЕКОНОМІКИ, ТОРГІВЛІ ТА
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
УКРАЇНИ

(12) ОПИС ДО ПАТЕНТУ НА КОРИСНУ МОДЕЛЬ

(21) Номер заявки: u 2019 02705	(72) Винахідник(и): Штефан Вікторія Володимирівна (UA), Кануннікова Надія Олександрівна (UA), Бофанова Марія Володимирівна (UA)
(22) Дата подання заявки: 20.03.2019	
(24) Дата, з якої є чинними права на корисну модель: 10.10.2019	(73) Власник(и): НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ "ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ", вул. Кирпичова, 2, м. Харків, 61002 (UA)
(46) Публікація відомостей про видачу патенту: 10.10.2019, Бюл.№ 19	

(54) ЕЛЕКТРОЛІТ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ІЗОЛЯЦІЙНИХ ПОКРИТТІВ НА НЕРЖАВІЮЧІЙ СТАЛІ

(57) Реферат:

Електроліт для формування ізоляційних покриттів на нержавіючій сталі містить хромовий ангідрид (CrO_3), борну кислоту (H_3BO_3), нітрат натрію (NaNO_3), гідроксид барію ($\text{Ba}(\text{OH})_2$) та оксид титану (TiO_2) при наступному співвідношенні компонентів, г/л:

CrO_3	150-250
H_3BO_3	15-20
$\text{Ba}(\text{OH})_2$	1-2
NaNO_3	4-5
TiO_2	50-100.

UA 137165 U

UA 137165 U

Корисна модель належить до електрохімічної технології, а саме до способів нанесення ізоляційних покриттів на нержавіючій сталі методом електрохімічного оксидування. Може бути застосований в хімічній, нафтохімічній, автомобіле-, авіа- та суднобудуванні, атомній енергетиці.

5 Одними із перспективних методів одержання ізоляційних покриттів на металах та сплавах є електрохімічні, які легко керуються та мають не складну технологію одержання.

Відомим аналогом для оксидування нержавіючої сталі є електроліт, який містить хромовий ангідрид та сульфатну кислоту [1]. Процес проводять при густині струму 10-100 А/дм², температурі 45-75 °С. Даний електроліт дозволяє одержувати захисні оксидні покриття на металах та сплавах. Особливість електроліту полягає в тому, що він має незначну агресивність по відношенню до сталі, що дозволяє не побоюватися травленню сталейних виробів на нехромованих ділянках. Недоліками цього електроліту є погана розсіювальна здатність і низький вихід за струмом, який у залежності від концентрації компонентів електроліту та режимів електролізу знаходиться у межах 10-16 %. Збільшення концентрації хромового ангідриду збільшує електропровідність електроліту. Зміна концентрації сульфатної кислоти не впливає на електропровідність електроліту.

Інший відомий сульфатний електроліт, що має наступний склад, г/л: хромовий ангідрид - 350-400, їдкий натр - 50-60, сульфатна кислота - 2,5-2,7, тривалентний хром (в перерахуванні на хромовий ангідрид) - 10-15, дозволяє отримувати покриття на сталі без проміжних шарів при температурі 18-22 °С та густині струму 10-80 А/дм². Оскільки в процесі електролізу виділяється значна кількість тепла, то електроліт необхідно охолоджувати, що пов'язано із відомими труднощами. Тому проведення електролізу при низьких температурах і високій густині струму сприяє високому виходу за струмом (до 30-35 %). Недоліками цього способу є відсутність відомостей про електричний опір ізоляції [2].

25 Найбільш близьким аналогом до заявленого способу є спосіб [3], який включає нанесення оксидних покриттів на сталь методом електрохімічного оксидування. Полягає у тому, що процес проводять у гальваностатичному режимі з електроліту, який містить, CrO₃-150-250 г/л, H₃BO₃-15-20 г/л, NaNO₃-4-5 г/л, Ba(OH)₂-1-2 г/л при густині струму 40-50 А/дм² та температурі 18-25 °С. Колір оксидних плівок чорний.

30 Але недоліками цієї технології є недостатньо високий електричний опір ізоляції одержаних покриттів, що не дає можливість використанню даних матеріалів в електрично провідних середовищах.

В основу корисної моделі поставлено задачу створення електроліту для формування оксидних покриттів на нержавіючій сталі з високими діелектричними властивостями.

35 Поставлена задача вирішується тим, що формування ізоляційних покриттів на нержавіючій сталі здійснюють електрохімічним оксидуванням у гальваностатичному режимі при густині струму 40-50 А/дм² протягом 40-90 хвилин з електроліту, що містить хромовий ангідрид, борну кислоту, гідроксид барію, нітрат натрію та, згідно з корисною моделлю, додатково містить оксид титану при такому співвідношенні компонентів, г/л:

	CrO ₃	150-250
	H ₃ BO ₃	15-20
	Ba(OH) ₂	1-2
	NaNO ₃	4-5
	TiO ₂	50-100.
40	Режим електрохімічного оксидування:	
	t, °С	18-25
	J _к , А/дм ²	40-50
	τ, хв.	40-90

інтенсивне перемішування.

Опір ізоляції (R_{із}) одержаних оксидних покриттів вимірювали за допомогою тераомметра Е6-13А.

45 Введення в розчин електроліту діоксиду титану змінює морфологію та властивості оксидних шарів.

Проведемо зрівняльну характеристику запропонованої корисної моделі та вибраного найближчого аналога (табл. 1).

Зіставний аналіз корисної моделі і найближчого аналога

	Найближчий аналог	Корисна модель
Матеріал	08X18H10	08X18H10
Склад електроліту, г/л	CrO ₃ -150-250 H ₃ BO ₃ -15-20 NaNO ₃ -4-5 Ba(OH) ₂ -1-2	CrO ₃ -150-250 H ₃ BO ₃ -15-20 Ba(OH) ₂ -1-2 NaNO ₃ -4-5 TiO ₂ -50-100
t, °C	18-25	18-25
Режим процесу	гальваностатичний	гальваностатичний
Густина струму, А/дм ²	40-50	40-50
Тривалість процесу, хв.	40-60	40-90
Товщина анодної плівки, мкм	0,2-0,9	0,1-1
Електричний опір ізоляції, Ом	0,6·10 ⁶	1,5-6·10 ⁹

Застосування запропонованого електроліту дозволяє отримувати оксидні покриття на нержавіючій сталі чорного кольору із високим електричним опором ізоляції.

- 5 Приклад 1
Пластину із нержавіючої сталі з площею поверхні 4 см² оксидували у розчині електроліту, який містить, г/л:
CrO ₃	150
H ₃ BO ₃	15
Ba(OH) ₂	1
NaNO ₃	4
TiO ₂	50.
- Процес здійснювали при густині струму 40 А/дм² впродовж 90 хвилин при інтенсивному перемішуванні.
- 10 Покриття має чорний колір. Електричний опір ізоляції 1,5·10⁹ Ом.
Приклад 2
Пластину із нержавіючої сталі з площею поверхні 4 см² оксидували у розчині електроліту, який містить, г/л:
CrO ₃	200
H ₃ BO ₃	17
Ba(OH) ₂	1,5
NaNO ₃	4,5
TiO ₂	70.
- Процес здійснювали при густині струму 45 А/дм² впродовж 60 хвилин при інтенсивному перемішуванні.
- 15 Покриття має чорний колір. Електричний опір ізоляції 6,7·10⁹ Ом.
Приклад 3
Пластину із нержавіючої сталі з площею поверхні 4 см² оксидували у розчині електроліту, який містить, г/л:
CrO ₃	250
H ₃ BO ₃	20
Ba(OH) ₂	2
NaNO ₃	5
TiO ₂	100.
- 20 Процес здійснювали при густині струму 50 А/дм² впродовж 90 хвилин при інтенсивному перемішуванні.
Покриття має чорний колір. Електричний опір ізоляції 9·10⁹ Ом.
Таким чином, використання запропонованого електроліту забезпечує одностадійне формування на поверхні нержавіючої сталі оксидних шарів, що мають високий електричний опір ізоляції.
- 25 Джерела інформації:
1. Черкез М.Б. Хромирование. 3-е изд., перераб. и доп. - Л.: Машиностроение. - 1971.

2. Богорад Л.Я. Хромирование. 5-е изд., перераб. и доп. - Л.: Машиностроение. - 1984. - 97 с.
3. Справочник по электрохимии / Под ред. А.М. Сухотна. - Л.: Химия. - 1981. - 488 с.

5

ФОРМУЛА КОРИСНОЇ МОДЕЛІ

Електроліт для формування ізоляційних покриттів на нержавіючій сталі, що містить хромовий ангідрид (CrO_3), борну кислоту (H_3BO_3), нітрат натрію (NaNO_3), гідроксид барію ($\text{Ba}(\text{OH})_2$), який відрізняється тим, що додатково містить оксид титану (TiO_2) при наступному співвідношенні компонентів, г/л:

10

CrO_3	150-250
H_3BO_3	15-20
$\text{Ba}(\text{OH})_2$	1-2
NaNO_3	4-5
TiO_2	50-100.

Комп'ютерна верстка О. Гергіль

Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України,
вул. М. Грушевського, 12/2, м. Київ, 01008, Україна

ДП "Український інститут інтелектуальної власності", вул. Глазунова, 1, м. Київ – 42, 01601